

Zaprimljeno: 3.6.2015.

Stručni rad

UDK: 343.9

ZNAČAJ SURADNJE PROBACIJSKOG I ZATVORSKOG SUSTAVA U PREVENCIJI KRIMINALNOG POVRATA

Snježana Maloić Ministarstvo pravosuđa
Uprava za kazneno pravo i probaciju
Sektor za probaciju- Središnji ured**Saša Rajić**

Kaznionica u Lipovici-Popovači

Adriana Mažar

Zatvor u Zagrebu

SAŽETAK

Prvi probacijski uredi u Hrvatskoj s radom su započeli 2011. godine, čime je otvoreno i pitanje mogućnosti i potrebe suradnje probacijskog i zatvorskog sustava. Od 2013. godine dolazi i do velikog porasta broja predmeta koji se odnose na izvršavanje probacijskih poslova tijekom izvršavanja kazne zatvora i uvjetnog otpusta, a što ovo pitanje čini još aktualnijim.

Zbog prvenstvene orijentacije probacijskih službi na rad u otvorenoj zajednici, a zatvorskih službi na rad u okviru zatvorskog okruženja, suradnji ova dva sustava u svijetu se dugo vremena nije pridavao poseban značaj. Pitanje suradnje zatvorskih i probacijskih sustava aktualno je u Europi tek unatrag nekoliko desetljeća.

Ciljevi su ovog rada: (1) prikazati oblike suradnje probacijskog i zatvorskog sustava u međunarodnom kontekstu i (2) analizirati suradnju probacijskog i zatvorskog sustava u Hrvatskoj te predložiti mogućnosti daljnjeg unaprjeđivanja iste.

Ključne riječi: *probacija, probacijski poslovi, zatvor, zatvorska kazna, kriminalni povrat*

UVOD

Pitanje suradnje zatvorskih i probacijskih sustava aktualnim u svijetu postaje tek unatrag nekoliko desetljeća. Zbog prvenstvene orijentacije probacijskih službi na rad u otvorenoj zajednici, a zatvorskih službi na rad u okviru zatvorskog okruženja, suradnji ova dva sustava dugo se vremena nije pridavao potreban značaj. Naime, obavljanje probacijskih poslova tijekom izvršavanja kazne zatvora može u prvi mah zvučati paradoksalno, s obzirom da obavljanje probacijskih poslova podrazumijeva rad s počiniteljem kaznenog djela u zajednici, dok u kontekstu zatvorske kazne govorimo o počinitelju

kaznenog djela izdvojenom iz zajednice, koji se nalazi u kaznionici odnosno zatvoru. Također, probacijske službe se tradicionalno u svijetu doživljavaju kao službe koje se bave počiniteljima lakših kaznenih djela „po izlasku iz sudnice“ (McAnany, 1995, 155), a ne počiniteljima težih kaznenih djela po „ulasku“ u zatvor (iako probacijska praksa, uključujući i onu najraniju, poznaje pomoć otpuštenim zatvorenicima). Ipak, sa stajališta prevencije recidivizma u činjenju kaznenih djela, danas se sve češće postavlja pitanje mogućnosti i potrebe suradnje zatvorskih i probacijskih sustava.

U tom smislu, ciljevi su ovog rada: (1) prikazati oblike suradnje probacijskog i zatvorskog sustava u međunarodnom kontekstu i (2) analizirati suradnju probacijskog i zatvorskog sustava u Hrvatskoj te predložiti mogućnosti daljnjeg unaprjeđivanja iste.

MOGUĆNOSTI I POTREBA SURADNJE PROBACIJSKIH I ZATVORSKIH SUSTAVA

Mogućnosti učinkovite suradnje probacijskog i zatvorskog sustava u smjeru smanjenja recidivizma vrlo su ograničene, u situaciji kada je rehabilitacija sporedan cilj u okviru kažnjavanja počinitelja kaznenih djela (Cullen i Gendreau, 2000; Mackenzie, 2001; Walters i sur., 2007; Padfield, 2012). U situaciji kada je zatvorski sustav primarno usmjeren na „čuvanje“ i izoliranje počinitelja kaznenih djela u zatvorima, a probacijski sustav na njihovo praćenje i kontrolu u zajednici, potreba za suradnjom ova dva sustava je minimalna. Svodi se zapravo na razmjenu informacija o procijenjenoj razini rizika koju predstavlja počinitelj kaznenog djela te na procjenu potrebnih oblika nadzora i kontrole u zajednici, a što se u smislu smanjenja recidivizma pokazalo neučinkovitim. Ovakva je praksa do određene mjere dominirala 70-ih i 80-ih godina prošlog stoljeća u Sjedinjenim Američkim Državama (SAD) (Leipold, 2006, Maloić, 2013), a što nije ostalo bez utjecaja i na dio europskih zemalja. Pristupima usmjerenima na rehabilitaciju počinitelja kaznenih djela u tom se razdoblju zamjeralo da su neučinkoviti i usmjereni isključivo na poteškoće i potrebe počinitelja kaznenih djela, uz zanemarivanje žrtava i sigurnosti zajednice (Raine, 2006, 9; Shapland i sur., 2012). Međutim, istraživanja nisu potvrdila učinkovitost ovakvih pristupa koji zanemaruju rehabilitaciju počinitelja kaznenih djela i njihovu socijalnu integraciju; upravo suprotno, dokazan je pojačani kriminalni povratak uz povećane troškove sankcioniranja (Petersilia, 2001; Petersilia, 2004; Langan i Levin, 2002; Listwan, Cullen i Latessa, 2006; Viano, 2008; Raynor i Robinson, 2009; Whitehead, 2009; Breen, 2010; Cullen i Gendreau, 2000; Schmitt, Warner i Gupta, 2010; Pew Center on the States, 2011).

Paralelno s ovakvim rezultatima istraživanja, ponovo se iznosi niz teorijskih opravdanja i moralnih argumenata u prilog rehabilitaciji, uz provođenje mnogobrojnih empirijskih istraživanja kojima se dokazuje da rehabilitacijski programi mogu biti učinkoviti u prevenciji kriminalnog povrata (Andrews i sur., 1990; Kanduč, 1996; Wormith i sur., 2007; Raynor i Robinson, 2009). Zastupa se ponovna primjena rehabilitacijskih programa, sada u okviru prakse utemeljene na dokazima (*eng.*

evidence-based practice). Ujedno se ističe kako se rehabilitacijom počinitelja kaznenih djela zapravo štite poznate i potencijalne žrtve, te da se na ovaj način najbolje doprinosi zaštiti zajednice (Raynor i Robinson, 2009).

Postoji mnogo definicija rehabilitacije, međutim prema Cullen i Gendreau (2000), sve podrazumijevaju tri glavna obilježja:

- (1) intervencija je planirana ili izričito poduzeta, a nije se dogodila nenamjerno/slučajno,
- (2) intervencija je usmjerena na promjenu određenog aspekta kod počinitelja kaznenog djela, povezanog s kriminalnim ponašanjem, kao što su stavovi, kognitivni procesi, osobnost ili mentalno zdravlje, interpersonalni odnosi, obrazovne i radne vještine, zaposlenje,
- (3) intervencije su usmjerene na smanjenje vjerojatnosti da će počinitelj ubuduće kršiti zakon tj. na reduciranje recidivizma.

Način na koji se izvršava kazna zatvora, to jest njezin sadržaj, od ključnog je značaja za prevenciju kriminalnog povrata, to jest proces rehabilitacije i socijalne integracije treba započeti s danom ulaska počinitelja kaznenog djela u zatvor (Petersilia, 2004). U okviru Tabličnog prikaza 1. prikazani su pristupi i načini izvršavanja kazne zatvora u Sjedinjenim Američkim Državama (SAD), Njemačkoj, Nizozemskoj i Danskoj, pri čemu se uočavaju velike razlike između SAD-a i ovih europskih zemalja. U odnosu na SAD, rehabilitacijski pristup i usmjerenost na socijalnu reintegraciju zatvorenika daleko su prisutniji u okviru ovih europskih zemalja.

DRŽAVE	Sjedinjene Američke Države	Njemačka	Nizozemska	Danska
PRISTUPI				
Pristupi sankcioniranju	U SAD-u dugo je vremena bila dominantna kaznena politika usmjerena na zaštitu zajednice i kontrolu kriminala (počinitelja kaznenih djela), tj. na zastrašivanje, onesposobljavanje i retribuciju, uz povećano korištenje dugih zatvorskih kazni i povećanje zatvorske populacije, slabe rezultate i velike troškove.	Zatvorska kazna se koristi rjeđe i uz kraće vremensko trajanje, više se koristi diverziju, novčanu kaznu, uvjetnu kaznu, sankcije i mjere u zajednici. Prema njemačkom zakonodavstvu, jedini cilj zatvaranja je osposobljavanje počinitelja kaznenog djela za socijalno odgovoran život bez činjenja kaznenih djela nakon otpusta iz zatvorskog sustava. Njemački ustavni sud je zauzeo stajalište da zaštita zajednice nije cilj zatvaranja sam po sebi, ali da je to očigledan zadatak bilo kojeg sustava zatvaranja – zadatak koji se najbolje izvršava kroz uspješnu reintegraciju počinitelja kaznenog djela u zajednicu.	Cilj je zatvaranja resocijalizacija počinitelja kaznenog djela, te se sukladno tome treba provoditi sa što manje mogućih restrikcija, kroz načelo povezivanja (unutar zatvora i između zatvora i zajednice) i bez nepotrebne separacije.	Naglasak je na primjeni alternativnih sankcija u odnosu na zatvorske, kao i na mogućnosti ranijeg/uvjetnog otpusta s izdržavanja kazne zatvora. Temeljno je načelo izvršavanja probacijskih sankcija, kao i kazne zatvora, da sadržaji i aktivnosti trebaju biti što sličniji normalnom životu u zajednici.
Praksa izvršavanja sankcija	Zatvorenici u SAD-u nemaju pravo glasovanja, po otpustu imaju niz ograničenja kao što je primjerice dobivanje dozvole za stanovanje ili obavljanje određene profesije, uz ograničen pristup socijalnim pogodnostima. Konstantno se smanjuje broj ranijih/uvjetnih otpusta. Naglasak je na sigurnosti – kaznionicama visoke, maksimalne i super-maksimalne sigurnosti. Kao poseban problem ističu se privatni zatvori, nezainteresirani za smanjivanje zatvorske populacije. Nadalje, što se manje potroši na zatvorenika (rehabilitacijski programi), veća je financijska	U Njemačkoj zatvorenici se nagrađuju kratkotrajnim ili produženim posjetama obitelji, kao i izlascima u svrhu traženja posla ili smještaja, s obzirom da se zadržavanje jake povezanosti s obitelji i zajednicom smatra važnim za uspješnu postpenalnu socijalnu integraciju počinitelja. Primarna usmjerenost na resocijalizaciju i rehabilitaciju počinitelja kaznenih djela. Ove zemlje posebno rade na učenju vještina koje zatvorenicima mogu biti od koristi po povratku u zajednicu; potiče se i nagrađuje rad i obrazovanje. S obzirom na ciljeve zatvaranja, zatvorenici zadržavaju određena prava kao članovi društva – primjerice, zadržavaju pravo glasovanja kao i mogućnost ostvarivanja socijalnih pogodnosti.	Mnogi počinitelji se preko tjedna nalaze u zatvoru, dok se za vikend mogu vratiti kući, kako bi jačali odnose i vježbali nove vještine koje su naučili kroz različite programe u zatvoru.	Povećani naponi da se zatvorenicima osigura tretman od 2007. godine, naročito vezano uz ovisnost o drogama i alkoholu. Pet je ključnih načela izvršavanja sankcija: 1. normalizacija – što sličniji uvjeti onima u zajednici, 2. otvorenost – osigurati dobre prilike počinitelju za uspostavljanje i zadržavanje kontakata s obitelji i životom u zajednici, 3. omogućiti počinitelju učenje i vježbanje odgovornosti za svoje ponašanje, 4. sigurnost – i počinitelja i zajednice, 5. primjena samo nužne prisile i restrikcija.

	dobit.		
--	--------	--	--

Tablica 1. Usporedba pristupa sankcioniranju i prakse izvršavanja kaznenopravnih sankcija između SAD-a te Njemačke, Nizozemske i Danske (prilagođeno prema Viano, 2008; Rentzmann, 2008; Subramanian i Shames, 2013)

U okviru prakse utemeljene na dokazima tj., na rezultatima istraživanja, posebno se ističe značaj izrade plana izvršavanja sankcije, a koji svakako treba uključivati i plan učinkovite reintegracije u zajednicu (Mikšaj-Todorović, Buđanovac i Brgles, 1998; Petersilia, 2004; Taxman, 2004). Takav plan treba:

(1) podrazumijevati tretman u okviru zatvorskog okruženja povezan sa programima u zajednici kako bi se osigurao kontinuitet,

(2) biti posebno usmjeren na prijelaz iz zatvora u zajednicu (Seiter i Kadela, 2003).

U tom smjeru Taxman (2004) opisuje Model pet koraka aktivne participacije zatvorenika (*eng. Five-Step Offender Active Participant Model*) koji podrazumijeva:

- preuzimanje odgovornosti,
- institucionalni tretman,
- pripremu otpusta (najmanje 3 mjeseca prije otpusta)
- podršku neposredno nakon otpusta (minimum 30 dana po otpustu),
- integraciju (od 30 dana nakon otpusta do dvije godine).

Dakle, u svrhu rehabilitacije i socijalne reintegracije počinitelja naglasak je potrebno staviti na konstruktivne aktivnosti tijekom izvršavanja kazne zatvora, na zadržavanje kontakata s vanjskim svijetom, te na podršku u okviru pripreme i po izlasku iz zatvora (Coyle, 2002).

U literaturi se ističe nekoliko načela učinkovitih korekcijskih (*eng. correctional*) intervencija, čija je učinkovitost dokazana nizom istraživanja (Andrews, Bonta i Hoge, 1990; Bonta, 1997; Mikšaj-Todorović, Buđanovac i Brgles, 1998; Petersilia, 2004; Listwan, Cullen i Latessa, 2006; Hubbard, 2007; Cullen i Gendreau, 2000):

- (1) usmjerenost na poznate prediktore koji utječu na kriminalno ponašanje i recidivizam,
- (2) korištenje aktuarskih instrumenata procjene,
- (3) tretman treba biti usmjeren na ponašanje (kognitivno-bihevioralni pristup), uz nagrađivanje prosocijalnog ponašanja,
- (4) broj i intenzitet intervencija treba rasti s povećanjem rizičnosti, uz usmjerenost na kriminogene potrebe počinitelja,
- (5) uvažavanje različitih čimbenika koji mogu utjecati na učinkovitost intervencija, kao što su primjerice educiranost i praćenje osoblja u provođenju programa, te obilježja počinitelja kao što su inteligencija, mentalno zdravlje ili stil učenja,
- (6) realizacija intervencija u što otvorenijem okruženju, po mogućnosti u počiniteljevom prirodnom okruženju.

Jedna je od važnih značajki rehabilitacijskog pristupa, a što je uostalom i temeljni zahtjev u penologiji, usmjerenost na počinitelja i individualizacija tretmana (Mikšaj-Todorović, Buđanovac i

Brgles, 1998; Damjanović, Šarić i Mikšaj-Todorović, 2000; Doležal i Jandrić, 2002; Mejovšek, 2013). U okviru rehabilitacijskog pristupa, u svrhu socijalne reintegracije počinitelja kaznenog djela, izvršavanje kazne zatvora i postpenalna zaštita trebali bi, ovisno o individualnim potrebama, obuhvatiti (Listwan, Cullen i Latessa, 2006; Rentzmann, 2008):

- (1) obrazovanje i/ili stjecanje novih radnih kvalifikacija,
- (2) stjecanje različitih prosocijalnih vještina,
- (3) rješavanje problema ovisnosti,
- (4) osiguravanje veza s obitelji i općenito socijalne podrške,
- (5) uključivanje u različite usluge u primarnoj zajednici (smještaj, odjeća, prometna povezanost, savjetovanje, mentalno zdravlje, zaposlenje, različiti oblici savjetovanja, zdravstvene usluge),
- (6) preventivne strategije i pomoć nakon otpusta, postupanje u kriznim situacijama.

Rezultati istraživanja koje su proveli Seiter i Kadela (2003), analizirajući čimbenike koji doprinose uspješnoj socijalnoj integraciji zatvorenika, pokazali su učinkovitost programa usmjerenih na stjecanje radnih vještina, programa koji omogućavaju rad izvan zatvora (manja stopa recidivizma i bolje radne vještine) i programa liječenja ovisnosti o drogama (manja vjerojatnost ponovnog uhićenja, korištenja ili preprodaje droga, kršenja uvjeta probacije). Do određene mjere učinkovitost pokazuju i obrazovni programi (nije dokazano da smanjuju recidivizam, ali povećavaju vjerojatnost zapošljavanja), programi kuća na pola puta (*eng. halfway houses programs*) (učinkoviti u smanjenju učestalosti i ozbiljnosti budućih kaznenih djela) i neposredna priprema za otpust iz zatvora (učinkovito u reduciranju recidivizma). Obećavajućima su se pokazali i programi namijenjeni počiniteljima nasilnih i seksualnih kaznenih djela.

Listwan, Cullen i Latessa (2006) potvrđuju da su programi usmjereni na obrazovanje i pronalazak zaposlenja nužni i učinkoviti, međutim ističu kako istraživanja pokazuju i da im je učinkovitost bitno smanjena, ako rad s počiniteljem ne uključuje i razumijevanje posljedica svojeg ponašanja i osvještavanje prosocijalnih alternativa. Nadalje, da bi se po otpustu iz zatvora počinitelj mogao nositi s različitim poteškoćama, nužno je već tijekom izvršavanja kazne zatvora, ali i tijekom prilagodbe na život u zajednici, raditi na vještinama nošenja sa stresom, tehnikama rješavanja problema, donošenja odluka, postavljanja ciljeva i planiranja, te unaprjeđivati sposobnosti upravljanja slobodnim vremenom, dosadom i usamljenošću, uz razvoj vještina prevencije recidiva (Macklin, 2013). S druge strane, ističe se i da samo stjecanje vještina nema učinka ako u primarnoj zajednici ne postoje objektivne prilike da ih otpušteni zatvorenik i primijeni (Listwan, Cullen i Latessa, 2006).

Macklin (2013) posebno ističe značaj socijalne podrške i socijalnog kapitala u zajednici (obitelj, škola, rad, socijalne usluge, civilne organizacije, prosocijalni odnosi općenito), kao ključnih elemenata u procesu prestanka daljnjeg činjenja kaznenih djela. Ističe rezultate istraživanja kojima je utvrđeno

da počinitelji kaznenih djela cijene razumijevanje i savjete probacijskih službenika u okviru supervizije u zajednici, međutim da im je ipak važnija direktna intervencija i aktivacija socijalnog kapitala zajednice u okviru popravljanja njihove socijalne mreže. Dakle, za uspješnu socijalnu reintegraciju podjednako su važni i osobni kapital počinitelja kaznenog djela, kao i socijalni kapital u zajednici (Coyle, 2002; Taxman, 2004). U literaturi se navodi niz istraživanja u prilog ovakvom zaključku, naročito u okviru paradigme procesa prestanka činjenja kaznenih djela (*eng. desistance paradigm*) (Robinson, 2005; McNeill, 2009; Shapland i sur., 2012).

Upravo u okvirima aktivacije i razvoja osobnog i socijalnog kapitala, u procesu rehabilitacije i socijalne reintegracije počinitelja kaznenih djela, do punog izražaja dolaze značaj suradnje zatvorskog i probacijskog sustava te potencijalne koristi te suradnje. Ključni element kazne zatvora jest u oduzimanju slobode počinitelju kaznenog djela, međutim sve se više naglašava da to nikako ne smije značiti i prekid veza s društvenom zajednicom u koju će se počinitelj vratiti. U tom smjeru ističe se značaj zadržavanja kontakata počinitelja sa zajednicom, a posebice se zagovaraju progresivni sustavi izvršavanja kazne zatvora i postupni povratak zatvorenika u zajednicu (Kanduč, 1996; Tigges, 2011). Probacijska služba je na određeni način trajna poveznica zatvorenika sa zajednicom, uz usmjeravanje i pomoć u socijalnoj integraciji tijekom i nakon izdržane kazne zatvora. Također je bitno imati u vidu da zatvorska kazna nema posljedice samo za počinitelja kaznenog djela, već ima određene učinke i na njegovu obitelj, kao i na lokalnu zajednicu u kojoj je počinitelj živio i u koju će se vratiti (Martynowicz i Quigley, 2010; Maloić, 2013). Probacijska služba može biti od koristi i članovima obitelji počinitelja kaznenog djela, kao i žrtvi i obitelji žrtve.

Aktualno se na europskom području sve više naglašava potreba mijenjanja dosadašnje odvojene prakse rada, uz isticanje koristi suradnje zatvorskog i probacijskog sustava, to jest njihovog koordiniranog i međusobno nadopunjujućeg načina rada. Odabirom pristupa koji podrazumijeva rehabilitaciju i socijalnu integraciju počinitelja, otvara se prostor u kojem suradnja probacijskog i zatvorskog sustava postaje preporuka, ako ne i nužnost.

ZAJEDNIČKI RAD PROBACIJSKIH I ZATVORSKIH SUSTAVA U EUROPI

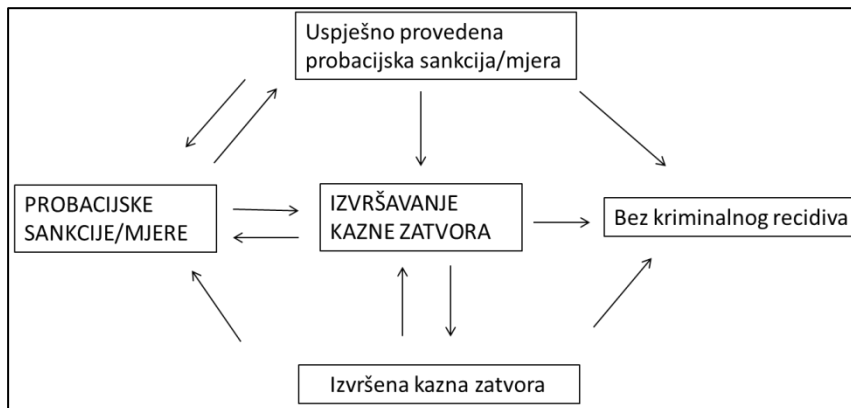

Od rujna 2009. do studenoga 2011. godine, u svrhu boljeg razumijevanja različitih pristupa upravljanju slučajem (*eng. case management*) na europskom području, provodio se DOMICE projekt (*eng. Developing Offender Management in Corrections in Europe*). Projekt je bio financiran od strane Europske komisije, u okviru kojeg je analizom obuhvaćeno 40 jurisdikcija u 34 europske države. Utvrđeno je da je proces postupanja s počiniteljem kaznenog djela tijekom njegovih „putovanja“ kroz kaznenopravni sustav često fragmentiran, u određenom razdoblju ovisi samo o jednom pružatelju (primjerice, ili o zatvorskome sustavu ili o probacijskoj službi), te da se odvija kroz faze

kaznenopravnog sustava bez kontinuiteta i nastavka ranije započetog. Istaknuto je kako je upravljanje slučajem važan proces, u okviru kojeg je, radi što veće učinkovitosti i djelotvornosti, nužno osigurati kontinuitet sadržaja rada s počiniteljem kroz različite faze postupanja u okviru kaznenopravnog sustava, uz suradnju različitih agencija i pojedinaca (Confederation of European Probation, 2012). Problem fragmentiranosti ističe se i u okviru samih probacijskih sustava (primjerice uslijed specijalizacije službenika za pisanje izvješća sudu, rad za opće dobro, uvjetni otpust, akreditirane grupne programe), kada počinitelj već u okviru same probacijske službe ide „iz ruke u ruku“ (Robinson, 2005). Suprotno tome, smatra se da bi jedan probacijski službenik trebao biti odgovoran za jednog počinitelja kaznenog djela, od njegovog ulaska u kaznenopravni sustav pa do njegovog izlaska iz tog sustava, neovisno o tome radi li se o zatvorskoj kazni, mjerama u zajednici ili oboje – u tom smislu ističe se načelo upravljanja slučajem od početka do kraja (*eng. end-to-end management*) (Stout, 2006; Raynor i Maguire, 2006, 21).

Kao što je vidljivo na Slici 1, „putovanje“ počinitelja kaznenog djela kroz kaznenopravni sustav može podrazumijevati jednokratni ulaz-izlaz kroz probacijski sustav, ulaz u probacijski sustav uz prijelaz u zatvorski sustav (primjerice, u slučaju kršenja uvjeta probacije), direktan ulaz u zatvorski sustav, uključenost u probacijske poslove tijekom izvršavanja kazne zatvora, izlaz iz zatvorskog sustava u probacijski sustav, a kod dijela počinitelja radi se i o višekratnom ulazu-izlazu u okviru jednog ili oba sustava.

Slika 1: Shematski prikaz mogućnosti „putovanja“ počinitelja kroz sustave

Krajem 20. i početkom 21. stoljeća je u Velikoj Britaniji proveden niz istraživanja kojima su identificirane određene slabosti u okviru probacijske i zatvorske prakse, od kojih su najznačajnije (Raynor i Maguire, 2006) :

- 1.) vrlo oskudna komunikacija između probacijskog i zatvorskog sustava,
- 2.) ozbiljan manjak kontinuiteta između zatvorske kazne i postpenalnog prihvata.

Napominje se kako u Velikoj Britaniji postoje vrlo jasne razlike između zatvorskog i probacijskog sustava – prikazane Slikom 2 – za koje se ocjenjuje da će biti teško premostive i da će zahtijevati dugoročan proces.

PROBACIJSKA SLUŽBA	ZATVORSKA SLUŽBA
- usmjerenost na zajednicu	- usmjerenost na zatvorsko okruženje
- posvećena socijalnoj inkluziji	- socijalno isključujući pristup
- aktivno upravlja rizikom	- rizik se minimalizira izdvajanjem

Slika 2: Shematski prikaz razlika probacijskog i zatvorskog sustava u Velikoj Britaniji (prilagođeno prema Raynor i Maguire, 2006 i Canton, 2011)

I u Njemačkoj se ističe kako suradnja zatvorskog sustava, probacijske službe i drugih pružatelja usluga u zajednici treba biti poboljšana, iako između probacijskog i zatvorskog sustava u ovoj zemlji postoje daleko manje razlike. Ipak, konstatira se potreba poboljšanja komunikacije kao i jačanja kontinuiteta, pri čemu se navode slijedeći razlozi (Reckling, 2013):

- a) u zatvorskoj populaciji punoljetnih počinitelja kaznenih djela 48,1 % su recidivisti,
- b) dobiti i zadržati zaposlenje uspijeva samo 5-13% osoba koje izlaze iz zatvora, uz velik problem smještaja i ovisnosti.

U novije vrijeme posebno se ističe značaj ostvarivanja kontinuiteta rehabilitacijskih programa koji se provode u okviru zatvorske kazne i u zajednici. Primjerice, poljski su zatvori po pitanju ovih programa dugo vremena bili vrlo zatvoreni, to jest zatvorsko osoblje svoju praksu nije razvijalo sa stručnjacima iz istih područja izvan zatvora (primjerice, tretman ovisnosti), tako da je uključivanje zatvorenika u vanjske programe po izlasku iz zatvora bilo vrlo otežano (Bukowsak, 2014).

Od rujna 2009. do travnja 2010. godine Irsko udruženje za penalnu reformu (*eng. Irish Penal Reform Trust*) provelo je istraživačku studiju, u svrhu evaluacije usluga socijalne reintegracije počinitelja kaznenih djela tijekom kazne zatvora i nakon otpusta. Cijeli sustav podrške i pomoći zatvorenima u procesu socijalne integracije je ocijenjen vrlo rascjepkanim, uz veliku raznolikost na različitim područjima države (Martynowicz i Quigley, 2010).

Sada se u Irskoj posebno obećavajućim ocjenjuje novi model, koji se najprije počeo provoditi u četiri zatvora – Integrirano upravljanje kaznom (*eng. Integrated Sentence Management - ISM*) (Martynowicz i Quigley, 2010). Ovim se modelom osigurava suradnja zatvorskog i probacijskog sustava, te potom i zajednička suradnja s pružateljima različitih usluga u zajednici, kao što su liječenje ovisnosti o drogama, smještaj i mentalno zdravlje. S obzirom na visoke troškove zatvorskog sustava, ističe se kako bi podrška u procesu reintegracije otpuštenih zatvorenika trebala biti visoko na listi

prioriteta svake države. Istovremeno se kao najveća prijetnja ovakvom pristupu ističu nedavna smanjivanja sredstava namijenjenih volonterskim i drugim organizacijama u zajednici, koje pomažu u socijalnoj reintegraciji počinitelja kaznenih djela, a uslijed gospodarske krize.

U svibnju 2013. godine u Irskoj je predstavljen i Zajednički strateški plan probacijskog i zatvorskog sustava 2013-2015 (*Joint Irish Prison Service and Probation Service Strategic Plan 2013-2015*) (Department of Justice and Equality, 2013). Cilj je ovog zajedničkog plana osigurati bolju koordinaciju između ova dva sustava, kako bi se ostvario integrirani program upravljanja počiniteljem (*eng. Integrated Offender Management Programme*). Naime, za većinu počinitelja kaznenih djela na izvršavanju kazne zatvora, kao i za većinu počinitelja kojima su izrečene sankcije i mjere u zajednici, evidentne su vrlo slične kriminogene potrebe: nedostatak zaposlenja, zlouporaba alkohola i droga, antisocijalni stavovi i prijatelji, emocionalne i druge osobne poteškoće, slabo obrazovno postignuće, obiteljski problemi, problem stanovanja i smještaja. Intencija je oba sustava u rješavanje ovih problema uključiti i dionike izvan kaznenopravnog sustava, u smislu višeagencijskog pristupa u prevladavanju problema (*eng. multi-agency problem-solving approach*), usmjerenog na počinitelja, a ne na kazneno djelo.

Potencijalan prostor suradnje probacijskog i zatvorskog sustava podrazumijeva mogućnosti cijelog niza zajedničkih i međusobno nadopunjujućih aktivnosti. Primjerice, istraživanje u Kanadi provedeno 1996. godine od strane Sveučilišta York, pokazalo je da se, po otpuštanju sa zatvorske kazne, većina počinitelja kaznenih djela želi vratiti u svoje prvotne domove, pa čak i oni koji su prije zatvaranja imali neadekvatan smještaj. Međutim, u svoj raniji dom uspije ih se vratiti manje od polovice (Wilson, 2012). Uslijed problema smještaja nakon zatvaranja, pojedine države na europskom području osnivaju tako zvane „kuće na pola puta“ (*eng. halfway houses*) i ovakva se praksa pokazuje vrlo korisnom u okviru prijelaza počinitelja sa života u zatvoru na život na slobodi. Primjerice, danska Služba za zatvore i probaciju imala je 2008. godine 9 „kuća na pola puta“ sa 180 mjesta, primarno namijenjenih za smještaj zatvorenika pred kraj zatvorske kazne. U okviru ovih kuća zatvorenici se osigurava pomoć u procesu uključivanja u društvo, do pronalaska vlastitog adekvatnog smještaja (Heine, 2008).

Probacijski službenici u nekim državama neposredno rade s počiniteljima kaznenih djela već tijekom izvršavanja kazne zatvora. U Rumunjskoj, u okviru najnovijeg implementiranog programa usmjerenog na smanjenje rizika od ponovnog počinjenja kaznenog djela nakon otpusta iz zatvora, probacijski službenik u suvoditeljstvu sa službenikom zatvorskog sustava kroz individualne i grupne oblike rada radi sa zatvorenici u kaznionicama (Nichifor, 2013). Radi se o programu pripreme za otpust, sa svrhom razvoja prosocijalnog razmišljanja i stavova, učenja određenih socijalnih kompetencija, te informiranja o konstruktivnim načinima pristupa socijalnim institucijama i mogućnostima korištenja društvenih resursa. S obzirom da je, kao što je to slučaj i u drugim

europskim državama, probacijska služba odgovorna za superviziju zatvorenika nakon otpusta iz zatvora, smatra se da ova služba treba biti aktivno uključena i u pripremu otpusta. Ovakva priprema uključuje kontakte sa zatvorenikom, službenicima zatvorskog sustava, kontakte s obitelji i prijateljima u sredini u koju se zatvorenik vraća, te suradnju s različitim subjektima u zajednici koji svojim uslugama mogu pomoći u socijalnoj reintegraciji zatvorenika (Tigges, 2011). Probacijska služba u Rumunjskoj sudjeluje i u radu odbora za odobravanje uvjetnog otpusta (Nichifor, 2013). Zadatak je probacijske službe nadzor i pomaganje uvjetno otpuštenim zatvorenicima u Rumunjskoj, Njemačkoj, Danskoj, Engleskoj i Walesu, Švedskoj, Španjolskoj, Bugarskoj, Češkoj, Francuskoj, Estoniji, Nizozemskoj, Engleskoj i Walesu, Mađarskoj, Austriji, Italiji, Poljskoj, u okviru različitih modaliteta uvjetnog otpusta (Mutz, 2008, Heine, 2008; Maloić i Rajić, 2012; Maloić, Ricijaš i Rajić, 2012; Hall i Canton, 2013; Koss i Grafl, 2013).

U okviru procesa izvršavanja sankcija te socijalne reintegracije zatvorenika važno je da institucije, kao što su policija, sudovi, zatvorski sustav i probacijska služba, ne djeluju individualno i svatko za sebe. Naime, u literaturi se ističe kako ključ nije u provođenju pojedinog programa (ili pojedinih programa), već u suradnji, dakle u ostvarivanju maksimalno mogućeg u okviru partnerstva svih koji mogu doprinijeti učinkovitosti tog procesa (Byrne, Taxman i Young, 2002, 4; Petersilia, 2004).

U tom smjeru, u travnju 2013. godine potpisan je poseban sporazum između Europske organizacije za probaciju (*eng. Confederation of European Probation - CEP*) i Europske organizacije za zatvorske sustave (*eng. European Organisation of Prison and Correctional Services EuroPris*), u svrhu dugoročne strukturne suradnje, ostvarivanja kontinuiteta i veće učinkovitosti u radu s počiniteljima kaznenih djela i zajedničkog rada u svrhu unaprjeđivanja izvršavanja sankcija na europskom području (Confederation of European Probation, 2013).

PROBACIJSKI I ZATVORSKI SUSTAV U HRVATSKOJ

Izvršavanje prvih alternativnih sankcija (uvjetne osude sa zaštitnim nadzorom i rada za opće dobro na slobodi) u Hrvatskoj je u prvotnoj fazi bilo u nadležnosti Središnjeg ureda Uprave za zatvorski sustav, Ministarstva pravosuđa (Rajić, Maloić i Knotek Iveta, 2005; Kokić Puce i Kovčo Vukadin, 2006; Maloić i Rajić, 2012.). Motivaciji za početkom izvršavanja sankcija u zajednici značajno je doprinijela tadašnja situacija prekapacitiranosti penalnog sustava i povećanja prosječne duljine kazne, uz porast troškova zatvorskog sustava i niz poteškoća u izvršavanju kazne zatvora (Kokić Puce i Kovčo Vukadin, 2006). Po formalnom osnivanju Uprave za probaciju u rujnu 2009. godine¹, u

¹ Uredbom o izmjenama i dopunama Uredbe o unutarnjem ustrojstvu Ministarstva pravosuđa (Narodne novine, br. 107/09)

studenom 2009. godine dio je službenika tadašnjeg Odjela za izvršavanje uvjetne osude sa zaštitnim nadzorom i rada za opće dobro na slobodi prema vlastitoj želji premješten iz zatvorskog sustava u novu upravu, sa zadaćom ustrojavanja probacijske službe. Danas su u Hrvatskoj i probacijski i zatvorski sustav u okviru Ministarstva pravosuđa, međutim u okviru dvije različite organizacijske jedinice – probacijski su uredi u okviru Uprave za kazneno pravo i probaciju (ranije Uprava za probaciju i Uprava za probaciju i podršku žrtvama i svjedocima), dok su zatvori i kaznionice u okviru Uprave za zatvorski sustav.

Mogli bismo reći da se inicijalna težnja prema dobroj suradnji probacijskog i zatvorskog sustava održala do danas, to jest da postoje jasni napori prema razvoju partnerskog odnosa između ova dva sustava. Iako ima više definicija partnerstva, u osnovi je svih definicija da se zapravo radi o suradnom odnosu između dvije ili više organizacija u svrhu postizanja nekih zajedničkih ciljeva (Rosenbaum, 2002). Kao što je temeljem stranih iskustava ranije istaknuto u ovom radu, za učinkovitu suradnju probacijskih i zatvorskog sustava nužni su zajednički ciljevi usmjereni na rehabilitaciju i socijalnu integraciju počinitelja kaznenih djela. Stoga je, u smislu utvrđivanja (ne)postojanja prostora za međusobnu suradnju i zajednički rad, potrebno razmotriti postojanje zajedničkih ciljeva probacijskog i zatvorskog sustava u našoj zemlji. Tablični prikaz 2. donosi opću svrhu sankcioniranja počinitelja kaznenih djela u Hrvatskoj, a potom i prikaz svrhe/ciljeva izvršavanja zatvorske kazne i obavljanja probacijskih poslova.

Tablica 2. Svrha kaznenopravnih intervencija prema ključnim zakonskim propisima

ZAKONSKI PROPISI	SVRHA/CILJ
Čl. 41. Kazneni zakon	Svrha kažnjavanja je izraziti društvenu osudu zbog počinjenog kaznenog djela, jačati povjerenje građana u pravni poredak utemeljen na vladavini prava, utjecati na počinitelja i sve druge da ne čine kaznena djela kroz jačanje svijesti o pogibeljnosti činjenja kaznenih djela i pravednosti kažnjavanja te omogućiti počinitelju ponovno uključivanje u društvo.
Čl. 2. Zakon o izvršavanju kazne zatvora	Svrha je izvršavanja kazne zatvora osposobljavanje osobe koja se nalazi na izdržavanju kazne zatvora za život na slobodi u skladu sa zakonom i društvenim pravilima.
Čl. 2. Zakon o probaciji	Probacijski se poslovi obavljaju s ciljem zaštite društvene zajednice od počinitelja kaznenog djela, njegove resocijalizacije i reintegracije u zajednicu utjecanjem na rizične čimbenike koji su povezani s činjenjem kaznenih djela.

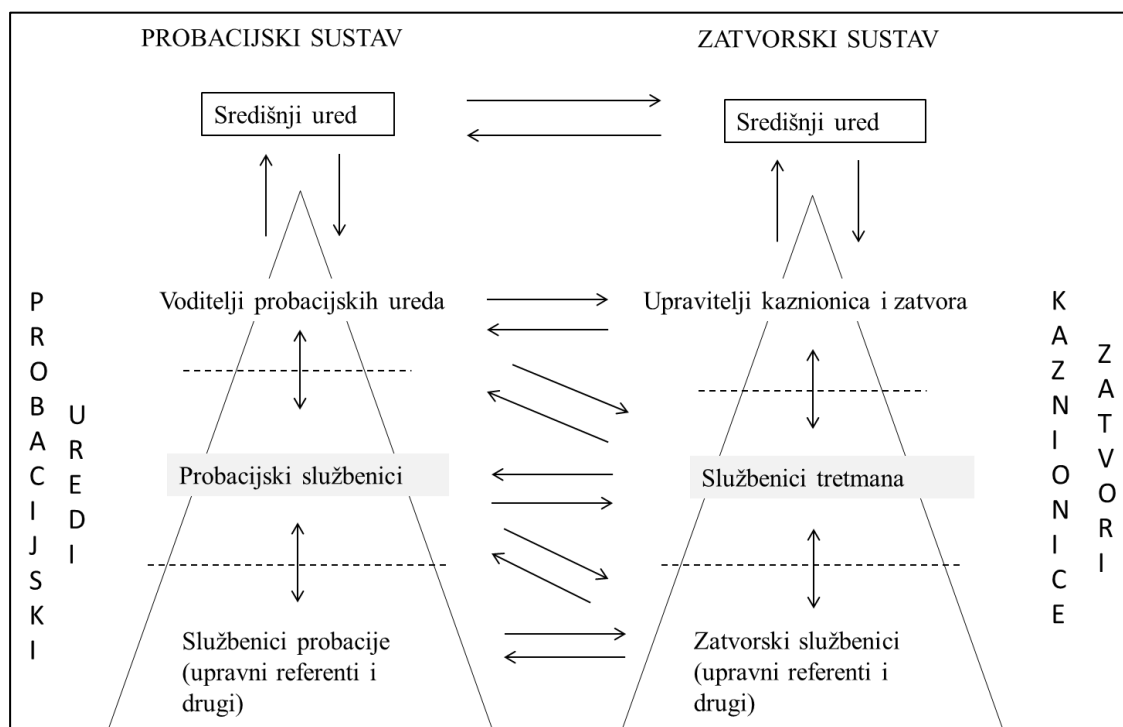
Na temelju Tablice 2. kao zajedničke ciljeve zatvorskog i probacijskog sustava možemo istaknuti:

- (1) ponovno uključivanje počinitelja kaznenog djela u društvo,
- (2) osposobljavanje počinitelja za život na slobodi,

(3) resocijalizacija i reintegracija počinitelja u zajednicu.

Dakle, možemo zaključiti kako zajednička usmjerenost oba sustava na rehabilitaciju i socijalnu integraciju počinitelja kaznenih djela predstavlja dobar okvir za razvoj međusobne suradnje. Na ovaj način ujedno je otvoren prostor za primjenu sva četiri ključna načela postupanja s počiniteljem kaznenog djela, koja se u okviru inozemnih iskustava ističu nužnima: (1) individualizacija, (2) postupni povratak u zajednicu, (3) osiguravanje kontinuiteta, (4) višeagencijski pristup (Pelissier i Cadigan, 2004; Weaver i McNeill, 2011; Confederation of European Probation, 2011; Shapland i sur., 2012), a čija je nedovoljna primjena ujedno i prepoznata u iskustvu drugih država (Raynor i Maguire, 2006; Martynowicz i Quigley, 2010; Reckling, 2013). Također, na ovaj je način otvoren i prostor za poduzimanje ranije u radu opisanih rehabilitacijskih intervencija, na načine koji se u okviru prakse utemeljene na dokazima pokazuju učinkovitima (Cullen i Gendreu, 2000).

Kao ključan segment uspješne suradnje bilo koje dvije organizacije, odnosno dva sustava, u literaturi se posebno ističe i komunikacija, to jest „među-organizacijska mreža“, koju bi trebali karakterizirati učestali sastanci i dobri kanali komunikacije (Robinson, 2002). No, upravo je oskudnost komunikacije između zatvorskih i probacijskih sustava jedna od slabosti rada s počiniteljima kaznenih djela, na koju se ukazuje u okviru inozemnih kaznenopravnih sustava. Autori ovog rada smatraju da dosad ostvarena dvosmjerna komunikacija između zatvorskog i probacijskog sustava u našoj zemlji, prikazana Slikom 3, predstavlja kvalitetan temelj za daljnje unaprjeđivanje zajedničkog rada ova dva sustava.

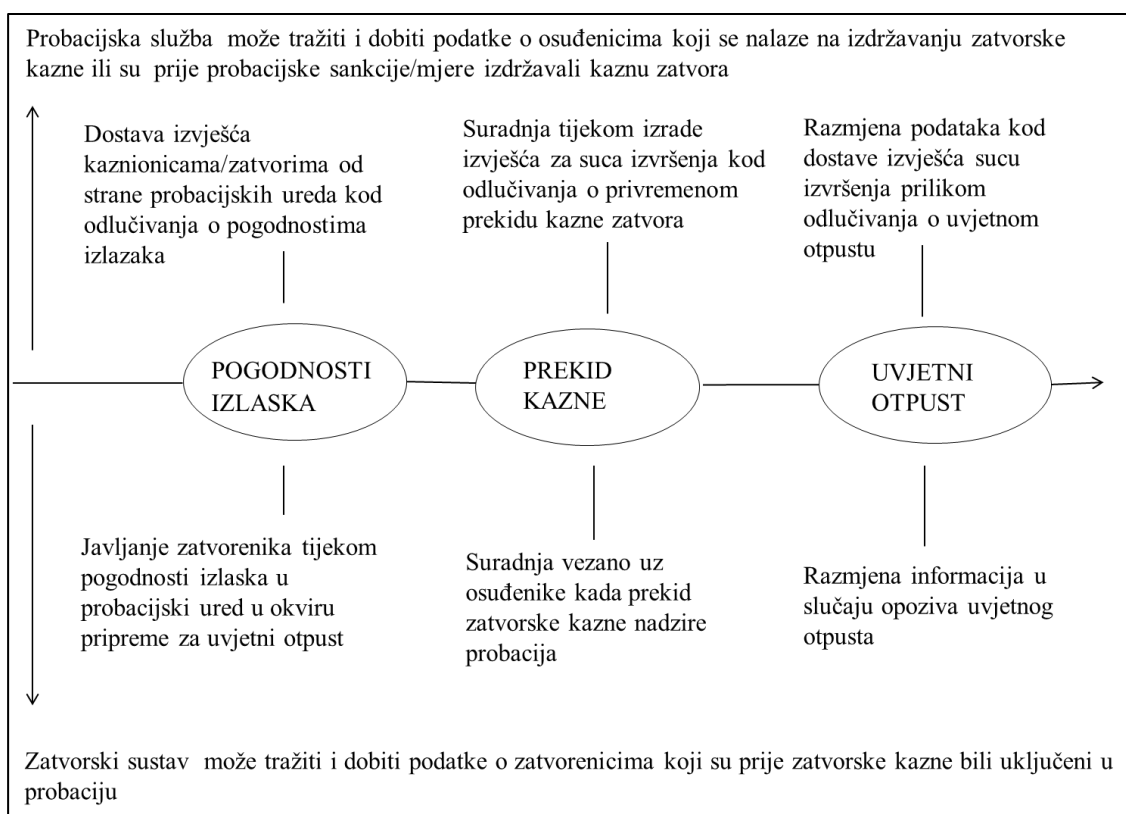

Slika 3: Shematski prikaz inicijalne sheme komunikacije

Komunikacija probacijskog i zatvorskog sustava odvija se uvjetno rečeno na dvije razine: (1) razvoj suradnje općenito i (2) suradnja vezano uz rad s pojedinim počiniteljem kaznenog djela.

U okviru prve razine posebno se korisnima ocjenjuju sastanci predstavnika Središnjeg ureda Sektora za probaciju i predstavnika Službe za tretman Središnjeg ureda Uprave za zatvorski sustav. Ti sastanci podrazumijevaju postojanje ključnih osoba koje vode računa o suradnji na razini sustava, omogućavaju kontakte licem u lice i neposrednu komunikaciju, razmjenu relevantnih informacija, provođenje zajedničke evaluacije postignutog i brzu intervenciju u slučaju poteškoća, dakle mehanizme koji se inače povezuju s dobrim radom u okviru partnerstava (Berry i sur., 2011).

Aktualna suradnja kaznionica odnosno zatvora i probacijskih ureda, odnosno suradnja na drugoj razini, prvenstveno se odnosi na razmjenu informacija vezano uz pojedinog počinitelja kaznenog djela u okvirima izvršavanja kazne zatvora i obavljanja probacijskih poslova – prikazano Slikom 4, a koja je usmjerena na što uspješniju rehabilitaciju i socijalnu integraciju počinitelja kaznenih djela.

Slika 4. Shematski prikaz aktualne suradnje kaznionica odnosno zatvora i probacijskih ureda temeljem Zakona o probaciji (2012)

Međutim, osim razmjene informacija između ova dva sustava, u okviru stranih iskustava korisnim se smatra i rad probacijskih službenika s počiniteljima kaznenih djela već tijekom izvršavanja

kazne zatvora. Stoga se u tom smjeru ulažu napor i u našoj zemlji. Od druge polovice 2013. godine, u okviru pripreme za uvjetni otpust, zatvor odnosno kaznionica može zatvorenika tijekom korištenja pogodnosti izlaska uputiti na razgovor s probacijskim službenikom u probacijski ured. Nadalje, od siječnja 2014. godine provodi se pilot-projekt pod nazivom „Inicijalna procjena koristi rada probacijskog službenika u zatvoru“, u okviru kojeg probacijski službenici iz Probacijskih ureda u Osijeku i Varaždinu tijekom obavljanja probacijskih poslova sada mogu razgovarati sa zatvorenicima u Zatvoru u Osijeku, Zatvoru u Varaždinu i Kaznionici u Lepoglavi.

S obavljanjem probacijskih poslova tijekom izvršavanja kazne zatvora i uvjetnog otpusta probacijska služba je započela sredinom 2012. godine, dok je nagli rast izvršavanja ovih poslova uslijedio početkom 2013. godine, po stupanju na snagu Kaznenog zakona (Narodne novine, br. 125/11, 144/12) i Zakona o probaciji (Narodne novine, br. 143/12). Dok je 2012. godine izvršeno tek nekoliko predmeta vezano uz izvršavanje kazne zatvora i to isključivo nadzora uvjetnog otpusta, tijekom 2014. godine zaprimljeno je 1977 predmeta koji se odnose na probacijske poslove tijekom izvršavanje kazne zatvora i uvjetnog otpusta, a što čini 54,6% svih novozaprimljenih predmeta u 2014. godini. Poslovi vezani uz rad s počiniteljima kaznenih djela u okviru uvjetnog otpusta sada predstavljaju trećinu svih probacijski poslova (od 3618 zaprimljenih predmeta u 2014. godini, 30,1% predmeta odnosi se na probacijski nadzor uvjetnog otpusta). U odnosu na 2013. godinu, 2014. godine se gotovo utrostručio broj izvješća koje probacijska služba izrađuje u okviru postupaka odlučivanja o uvjetnom otpustu i prekidu kazne zatvora (2013. godine - 232 predmeta, 2014. godine - 635 predmeta), a gotovo se udvostručio i broj predmeta koji se odnose na javljanje zatvorenika u probacijski ured u okviru korištenja pogodnosti izlaska tijekom izvršavanja kazne zatvora (2013. godine – 89 predmeta, 2014. godine - 157 predmeta). Dakle, broj probacijskih poslova povezanih s izvršavanjem kazne zatvora i uvjetnim otpustom naglo raste, što dosadašnja postignuća u razvoju suradnje zatvorskog i probacijskog sustava čini još vrednijima.

No, osim iz perspektive inicijalnih postignuća, aktualnu suradnju zatvorskog i probacijskog sustava u našoj zemlji potrebno je sagledati i sa stajališta potencijalnih slabosti i ugroza toj suradnji. U tu svrhu, a za potrebe ovog rada, autori su proveli SWOT analizu – rezultati koje su prikazani Slikom 5. Važno je napomenuti da su rezultati ove analize donekle pod utjecajem subjektivne percepcije autora, iako su s druge strane i rezultat prezentiranog poimanja situacije od strane stručnjaka u okviru različitih stručnih aktivnosti kojima su nazočili i autori (radne skupine za izradu zakonskih propisa ili strateških dokumenata, stručni sastanci u okviru različitih projekata i sl.).

<p>SNAGE</p> <ul style="list-style-type: none"> • probacija je nastala u okviru zatvorskog sustava • u oba sustava rade stručnjaci istog/sličnog profila (socijalni pedagozi, socijalni radnici, psiholozi) • do sada uspostavljeni načini suradnje • ista svrha – rehabilitacija i socijalna integracija počinitelja kaznenih djela 	<p>SLABOSTI</p> <ul style="list-style-type: none"> • objektivna ograničenja probacijske službe da udovolji potrebama kaznionica i zatvora • poteškoće u povezivanju postojećih informacijskih sustava • nepostojanje specifičnog zajedničkog strateškog dokumenta razvoja suradnje • gospodarska kriza i smanjivanje resursa 	<p>U N Č I M B E N I C I J S K I</p>
<p>PRILIKE</p> <ul style="list-style-type: none"> • prekapacitiranost zatvorskog sustava povećava motivaciju tog sustava za suradnju s probacijskim sustavom • probacijska služba je u ranoj fazi razvoja i otvorena je za suradnju • zakonski propisi koji omogućavaju suradnju • zajednički projekti za financiranje od strane EU 	<p>PRIJETNJE</p> <ul style="list-style-type: none"> • gubitak povjerenja u moguće koristi probacijskog sustava za kaznionice i zatvore • situacije prebacivanja odgovornosti – moguće medijski popraćene incidentne situacije • međusobno nerazumijevanje ograničenja koja proizlaze iz primjerice ograničenih resursa • rast kriminaliteta kojem bi doprinijele određene društvene okolnosti, a što bi moglo dovesti do porasta punitivnosti 	

Slika 5: Shematski prikaz suradnje probacijskog i zatvorskog sustava – SWOT analiza

Usporeniji razvoj probacijske službe, uslijed gospodarske krize, donekle otežava i razvoj suradnje ova dva sustava, pri čemu probacijski sustav ne uspijeva u dovoljnoj mjeri udovoljiti aktualnim potrebama kaznionica i zatvora to jest potrebama otpuštenih zatvorenika. Primjerice, od razvoja probacijske službe zatvorski je sustav u velikoj mjeri očekivao pomoć oko pripreme postpenalnog prihvata, na slične načine kako u pripremi postpenalnog prihvata probacijska služba primjerice sudjeluje u Austriji ili Engleskoj i Walesu (Koss i Grafl, 2013; Hall i Canton, 2013). Iako je organizacija postpenalnog prihvata kao probacijski posao bila predviđena prvim Zakonom o probaciji (Narodne novine, br. 153/09), prema Zakonu o probaciji (Narodne novine, br. 143/12) koji je na snagu stupio 1. siječnja 2013. godine, to više nije zadaća probacijske službe. Također, ovaj Zakon više ne predviđa obvezu rada probacijske službe s obitelji počinitelja kaznenog djela, sa žrtvom i obitelji žrtve, kao što je to bilo predviđeno ranijim Zakonom o probaciji. Jedno od mogućih objašnjenja za ove promjene je upravo višegodišnja ekonomska kriza koja usporava rast kadrovskih kapaciteta probacijske službe, te onemogućava razvoj kuća na pola puta ili drugačijih načina smještaja zatvorenika po otpustu. Stoga je uputnim u danoj situaciji zakonodavac očito ocijenio ove poslove privremeno „vratiti“ u nadležnost sustava socijalne skrbi, s obzirom da su postojeći potencijalni smještajni kapaciteti za zatvorenike po otpustu u nadležnosti tog sustava. Nadalje, uslijed velike nezaposlenosti u društvu općenito, zapošljavanje otpuštenih zatvorenika izuzetno je otežano, te je velik broj počinitelja kaznenih djela po otpustu iz zatvora usmjeren na ostvarivanje materijalnih prava namijenjenih socijalno ugroženim građanima, a što je ponovo u najvećoj mjeri u nadležnosti sustava

socijalne skrbi. Općenito možemo reći da hrvatska probacijska služba aktualno ima većih poteškoća u razvoju socijalnog kapitala počinitelja kaznenih djela – posebno u dijelu koji se odnosi na stanovanje i zapošljavanje – a što se pokazalo vrlo značajnim u socijalnoj integraciji počinitelja kaznenih djela.

Kao jedan od mogućih problema nameće se i potencijalna kompetitivnost probacijskog i zatvorskog sustava, vezano uz materijalne resurse koji su u okviru Ministarstva pravosuđa na raspolaganju za izvršavanje kaznenopravnih sankcija i mjera, a što je djelomice povezano i s aktualno vrlo ograničenim resursima oba sustava u okviru dugotrajne ekonomske krize u državi. Whitehead (2009) napominje kako povremena kompeticija ili nerazumijevanje ne moraju nužno značiti i problematičnu suradnju, međutim ističe kako je u razvoju zajedničke suradnje posebno važno: (1) međusobno slušati i učiti koje su to ključne vrijednosti i odgovornosti, (2) tražiti način prevencije odnosno prevladavanja suprotstavljenih pozicija koje bi uključivale međusobne kritike i napade.

Glosby, Dickinson i Miller (2011) ističu mnoge prednosti partnerskog rada, od kojih su možda najvažnije:

- 1.) koordinirana i učinkovitija usluga,
- 2.) bolje nošenje sa „slabim točkama“,
- 3.) bolje raspolaganje postojećim i ostvarivanje mogućnosti dodatnih resursa,
- 4.) poticanje kreativnijih pristupa rješavanju problema,
- 5.) ostvarivanje rezultata koje nijedan od partnera ne bi mogao sam postići.

U tom smjeru važno je naglasiti da i zatvorski i probacijski sustav imaju određene vlastite resurse koji mogu biti od koristi drugom sustavu, u okvirima ostvarivanja zajedničke svrhe postupanja (smanjenje recidivizma), a koju bi bilo koji od ova dva sustava teško mogao sam postići. Službenici zatvorskog sustava imaju primjerice razvijen tretmanski program rada s počiniteljima seksualnih delikata tj. imaju znanja i vještine rada s tom populacijom, koja mogu prenijeti probacijskim službenicima (prvo predavanje u tom smjeru je u travnju 2014. godine već i realizirano). U procesu daljnjeg razvoja probacijske službe, zatvorski službenici u suradnji s probacijskim službenicima mogli bi doprinijeti razvoju i drugih akreditiranih rehabilitacijskih probacijskih programa, kojima će se osigurati kontinuitet i dosljednost u odnosu na zatvorske rehabilitacijske programe (Seiter i Kadela, 2003). S druge strane, probacijski službenici već primjenjuju aktuarski instrument procjene rizika i kriminogenih potreba, dakle imaju znanja i vještine aktuarske procjene rizika koje mogu prenijeti zatvorskim službenicima (priprema prve takve edukacije je aktualno u tijeku). Na ovaj način bi se ujedno osigurao i kontinuitet procjene tj. primjena istog instrumenta tijekom svih „putovanja“ počinitelja kaznenog djela kroz različite faze kaznenopravnog sustava. Također, probacijski i zatvorski službenici mogli bi zajedno osmisliti i provoditi grupne oblike neposredne pripreme zatvorenika za izlazak u zatvora, temeljem primjera koji je u radu opisan, a provodi se u Rumunjskoj. Učinkovit rad probacijske službe s počiniteljima kaznenih djela zatvorskom sustavu omogućava veću mogućnost

uvjetnog otpuštanja zatvorenika, čime se smanjuju i troškovi tog sustava, dok je očekivano smanjivanje recidivizma počinitelja kaznenih djela potencijalna ušteda za oba sustava.

ZAKLJUČAK

Uspostavljanju inicijalne suradnje između probacijskog i zatvorskog sustava u Hrvatskoj pogodovala su dva momenta: (1) prve alternativne/probacijske sankcije počele su se provoditi u okviru zatvorskog sustava i (2) članovi razvojnog tima sa zadatkom ustrojavanja probacijske službe bili su službenici zatvorskog sustava, koji su po osnivanju probacijskog sustava ujedno bili i prvi zaposlenici nove probacijske službe.

Rehabilitacijski pristup zatvorskog i probacijskog sustava u radu s počiniteljima kaznenih djela svakako otvara prostor za dobru i konstruktivnu suradnju ova dva sustava - mogli bismo čak reći da ju čini nužnom.

Kazna zatvora u okviru hrvatskog kaznenopravnog sustava izvršava se na način da se čuva povezanost zatvorenika s obitelji i zajednicom (kroz omogućavanje posjeta, pogodnosti izlazaka itd.), pri čemu se istovremeno nastoji spriječiti i eventualna trajnija šteta za zatvorenika i njegovu obitelj (primjerice, mogućnost odobravanja privremenog prekida kazne zatvora). Progresivni sustav izvršenja kazne zatvora, osim mogućnosti povećavanja broja i trajanja pogodnosti izlazaka, omogućava i premještaj zatvorenika iz zatvorenih u poluotvorene i otvorene uvjete izvršavanja kazne zatvora, uz mogućnost uvjetnog otpusta. Nadalje, izvršavanje zatvorske kazne podrazumijeva rad sa zatvorenikom koji obuhvaća njegovo uključivanje u opće rehabilitacijske programe (nastavak obrazovanja, stjecanje radnih vještina i kvalifikacija i sl.) i u posebne tretmanske programe (ovisnost o drogama i alkoholu, seksualni delikti, roditeljske vještine i sl.). Pristup zatvorenicima je individualiziran, a u okviru pojedinačnog programa izvršavanja kazne zatvora planira se i poslijepenalna zaštita zatvorenika, u smislu njegove socijalne integracije, a na što je usmjereno i cjelokupno izvršavanje kazne zatvora.

Broj probacijskih poslova, kao i broj predmeta koje izvršava hrvatska probacijska služba u naglom su porastu, naročito broj poslova i predmeta koji se odnose na izvršavanje kazne zatvora i uvjetni otpust. Stoga je potrebno i nadalje razvijati i jačati kapacitete probacijske službe, kako bi bila u mogućnosti stvarati prilike za otpuštene zatvorenike i pridonijeti jačanju njihovog socijalnog kapitala. Također, u svom bi radu probacijska služba svakako trebala slijediti ranije u radu spomenuto načelo upravljanja slučajem od početka do kraja, kako bi se izbjegla rascjepkanost rada s počiniteljem kaznenog djela.

Daljnijim razvojem suradnje probacijskog i zatvorskog sustava dodatno će se izbjeći rascjepkanost rada s počiniteljem kaznenog djela, na čiju se štetnost posebice ukazuje u okviru

stranih iskustava, to jest osigurati će se kontinuitet kroz različite faze postupanja u okviru kaznenopravnog sustava. Zajednička suradnja ova dva sustava trebala bi obuhvatiti i motiviranje subjekata izvan kaznenopravnog sustava za uključivanje u višeagencijske angažmane pružanja pomoći i podrške zatvorenicima tijekom trajanja kazne, kao i po izlasku iz zatvora. U daljnjem razvoju suradnje ova dva sustava potrebno je jačati i širiti postojeće temelje zajedničke suradnje, te unaprjeđivati postojeće i razvijati nove modele suradnje. Navedeno će doprinijeti ostvarivanju potencijalnih koristi zajedničkog rada - predočeno Tabličnim prikazom 3., od kojih je svakako najvažnija korist smanjenje recidivizma i kriminaliteta općenito.

Naime, iako je inicijalna suradnja zatvorskog i probacijskog sustava u našoj zemlji uspostavljena, postoji još veliki prostor za njezin daljnji razvoj, pri čemu od koristi mogu biti opisana inozemna iskustva i ponuđene smjernice u ovom radu. Aktualna gospodarska kriza donekle je kočnica daljnjeg razvoja ove suradnje, ali u svrhu veće učinkovitosti, a uz što manju potrošnju resursa, može biti i motivirajući čimbenik, kao što je to uostalom bila i prekapacitiranost zatvorskog sustava za ustrojavanje probacijske službe.

Dodatni poticajni čimbenik i prilika za razvoj suradnje između probacijskog i zatvorskog sustava u našoj zemlji, svakako je i nedavno potpisivanje ranije u radu spomenutog sporazuma između Europske organizacije za probaciju i Europske organizacije za zatvorske sustave.

Tablica 3. Suradnja probacijskog i zatvorskog sustava – temelji, daljnji razvoj i potencijalne koristi zatvorskog i probacijskog sustava

I. TEMELJI DALJNJEG RAZVOJA	<ol style="list-style-type: none"> 1. rehabilitacijski pristup zatvorskog i probacijskog sustava – zajednički napori u smjeru stvaranja preduvjeta što učinkovitije socijalne integracije počinitelja kaznenih djela 2. uspostavljena inicijalna shema međusobnog informiranja i komunikacije – daljnje jačanje i unaprjeđivanje komunikacijske mreže i sadržaja komunikacije 3. uspostavljeni zajednički inicijalni protokoli obavljanja probacijskih poslova kod pogodnosti izlazaka i uvjetnog otpusta – zajednički rad na unaprjeđivanju postojećih načina obavljanja probacijskih poslova i uvođenja novih poslova
II. PROSTOR POTENCIJALNOG RAZVOJA SURADNJE	<ol style="list-style-type: none"> 1. razvoj prakse utemeljene na dokazima – poticanje provođenja domaćih istraživanja 2. primjena istog aktuarskog instrumenta procjene rizika i kriminogenih potreba 3. zajednički akreditirani tretmansi programi 4. povezivanje i daljnji razvoj informacijskih sustava 5. osvještavanje problema prijašnjih zatvorenika u javnosti i značaja njihovog uključivanja u zajednicu 6. unaprjeđivanje postpenalne zaštite kroz višeagencijske aranžmane u zajednici 7. zajednički projekti prema europskim fondovima 8. izrada zajedničkog strateškog dokumenta međusobne suradnje 9. zajedničke edukacije službenika u svrhu stjecanja novih znanja, ali i boljeg međusobnog razumijevanja mogućnosti i ograničenja 10. zajednički angažmani u smjeru otvaranja „kuća na pola puta” 11. zajednička briga za žrtve kaznenih djela, njihove obitelji i obitelji počinitelja
III. KORISTI ZAJEDNIČKOG RADA	<ol style="list-style-type: none"> 1. ekonomski učinci – manji troškovi izvršavanja sankcija, bolja raspodjela resursa 2. zaštita ranijih i potencijalnih žrtava, povećanje sigurnosti i zaštita društva u cjelini 3. povećanje učinkovitosti oba sustava 4. povećanje učinkovitosti kaznenopravnog sustava u cjelini, smanjenje recidivizma i kriminaliteta

LITERATURA

1. Andrews, D. A., Zinger, I., Hoge, R. D., Bonta, J., Gendreau, P., Cullen, F. T. (1990): Does correctional treatment work? A clinically relevant and psychologically informed meta-analysis. *Criminology*. 28 (3). 369-404.
2. Andrews, D. A., Bonta, J., Hoge, R. D. (1990): Classification for Effective Rehabilitation Rediscovering Psychology. *Criminal Justice and Behavior*. 17 (1). 19-52.
3. Berry, G., Briggs, P., Erol, R., van Staden, L. (2011): The effectiveness of partnership working in a crime and disorder context. Home Office Research Report 52. Retrieved 11 March, 2014 from <http://www.cjp.org.uk/publications/government/home-office-research-report-52-the-effectiveness-of-partnership-working-in-a-crime-and-disorder-context-31-03-2011/>.
4. Bonta, J. (1997): Offender Rehabilitation: From Research to Practice (User Report No. 1997-01). Department of the Solicitor General of Canada. Ottawa.
5. Byrne, J. M., Taxman, F. S., Young, D. (2002): Emerging Roles and Responsibilities in the Reentry Partnership Initiative: New Ways of Doing Business. University of Maryland. College Park, MD.
6. Breen, J. (2010): Secondary Effects of Imprisonment: The New Direction of Prison Research. *Irish Probation Journal*. 7. 46-64.
7. Bukowska, B. (2014): Standards for in-patient treatment for drug addicts as tool of care quality improvement in Poland – overview. TAIEX Workshop on the use of guidelines in psychosocial drug intervention and treatment, organised in co-operation with the Croatian Office for Combating Drug Abuse. 19-20 May 2014. Zagreb.
8. Canton, R. (2011): Probation: working with offenders. Routledge. Abington.
9. Confederation of European Probation (2011): Catalonian Open Prison Regime: Individuality and continuity are key. Retrieved 13 May, 2013 from <http://www.cepprobation.org/news/65/578/catalonian-open-prison-regime-individuality-and-continuity-are-key>.
10. Confederation of European Probation (2012): DOMICE, Case Management in Corrections. Retrieved 3 November, 2013 from http://www.cep-probation.org/default.asp?page_id=281.
11. Confederation of European Probation (2013): European probation and prison organisations consolidate their strategic alliance. Retrieved 3 November, 2013 from <http://www.cep-probation.org/news/254/1022/european-probation-and-prison-organisations-consolidate-their-strategic-alliance>.
12. Coyle, A. (2002). A Human Rights Approach to Prison Management. London: International Centre for Prison Studies.

13. Cullen, F. T., Gendreau, P. (2000): *Assessing Correctional Rehabilitation: Policy, Practice, and Prospects*. U: J. Horney (ur.), *NIJ Criminal Justice 2000*. 3. *Changes in Decision Making and Discretion in the Criminal Justice System*, 109-175. Department of Justice, National Institute of Justice. DC Washington.
14. Damjanović, I., Šarić, J., Mikšaj-Todorović, Lj. (2000): *Neki problemi tretmana osuđenih osoba u Republici Hrvatskoj*. *Kriminologija i socijalna integracija*. 8 (1-2). 103-116.
15. Department of Justice and Equality (2013): *Joint Irish Prison Service & Probation Service Strategic Plan 2013-2015*. Retrieved 11 March, 2014 from <http://www.justice.ie/en/JELR/Joint%20Irish%20Prison%20ServiceProbation%20Service%20Strategic%20Plan%202013-2015.pdf/Files/Joint%20Irish%20Prison%20ServiceProbation%20Service%20Strategic%20Plan%202013-2015.pdf>.
16. Doležal, D., Jandrić, A. (2002): *Institucionalni penološki programi s ovisnicima o ilegalnim drogama*. *Kriminologija i socijalna integracija*. 10 (2). 105-117.
17. Glosby, J., Dickinson, H., Miller, R. (2011): *Partnership working in England – where we are now and where we've come from*. *International Journal of Integrated Care*. 14. Retrieved 11 March, 2014 from <http://www.ijic.org/index.php/ijic/article/view/URN%3ANBN%3ANL%3AUI%3A10-1-101274/1216>.
18. Hall, S., Canton, R. (2013): *England and Wales. Confederation of European Probation*. Utrecht. Retrieved 15 March, 2014 from http://www.cep-probation.org/default.asp?page_id=157&map_id=152.
19. Heine, L. (2008). *Denmark*. U: Kalmthout, A. M., Durnescu, I. (ur.), *Probation in Europe*. Wolf Legal Publishers/CEP. Nijmegen. 43-74.
20. Hubbard, D. J. (2007): *Getting the Most Out of Correctional Treatment: Testing the Responsivity Principle on Male and Female Offenders*. *Federal Probation*. 71 (1). Retrieved 15 March, 2014 from <http://www.uscourts.gov/viewer.aspx?doc=/uscourts/FederalCourts/PPS/Fedprob/2007-06/index.html>.
21. Kanduč, Z. (1996): *Zamisao o rehabilitaciji: Pogled s kriminološkog stajališta*. *Kriminologija i socijalna integracija*. 4 (2). 142-148.
22. *Kazneni zakon*. *Narodne novine*, br. 125/11, 144/12.
23. Kokić Puce, Z., Kovčo Vukadin I. (2006): *Izvršavanje alternativnih sankcija u Republici Hrvatskoj*. *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*. 13 (2). 745-794.
24. Koss, C., Grafl, C. (2013): *Austria. Confederation of European Probation*. Utrecht. Retrieved 15 March, 2014 from http://www.cep-probation.org/default.asp?page_id=157&map_id=152.
25. Langan, P., Levin, D. (2002): *Recidivism of prisoners released in 1994*. U.S. Department of Justice, Office of Justice Programs, Bureau of Justice Statistics. Washington, D.C.

26. Leipold, A. D. (2006): Recidivism, Incapacitation, and Criminal Sentencing Policy. *University of St. Thomas Law Journal*. 3 (3). 536 – 558.
27. Listwan, S. J., Cullen, F. T., Latessa, E. J. (2006): How to Prevent Prisoner Re-Entry Programs From Failing: Insights From Evidence-based Corrections. *Federal Probation*. 70 (3). Retrieved 20 March, 2014 from <http://www.uscourts.gov/viewer.aspx?doc=/uscourts/FederalCourts/PPS/Fedprob/2006-12/index.html>.
28. Mackenzie, D. L. (2001): Sentencing and Corrections in the 21st Century: Setting the Stage for the Future. National Institute of Justice, U.S. Department of Justice. Washington, DC.
29. Macklin, A. (2013): Community Management of Offenders: The Interaction of Social Support and Risk. *Federal Probation*. 77 (1). Retrieved 20 March, 2014 from <http://www.uscourts.gov/viewer.aspx?doc=/uscourts/FederalCourts/PPS/Fedprob/2013-06/index.html>.
30. Maloić, S. (2013). Suvremeni pristupi kažnjavanju kao determinante kvalitete života u obitelji, susjedstvu i zajednici – nove perspektive suzbijanja kriminala. *Kriminologija i socijalna integracija*. 21 (2). 31-44.
31. Maloić, S., Rajić, S. (2012): Potreba i značaj razvoja suradnje probacijskog sustava i sustava socijalne skrbi u RH. *Ljetopis socijalnog rada*. 19 (1). 29-52.
32. Maloić, S., Ricijaš, N., Rajić, S. (2012): Povijesni razvoj i modeli ranijeg otpusta zatvorenika: značaj za aktualnu hrvatsku kaznenopravnu praksu. *Kriminologija i socijalna integracija*. 20 (2). 29-46.
33. Martynowicz, A., Quigley, M. (2010): Reintegration of Prisoners in Ireland: New Research Findings. *Irish Probation Journal*. 7. 65-84.
34. McAnany, P. D. (1995): The future of corrections: Probation. U: Joseph, L. B. (ur.), *Crime, communities, and public policy*. University of Illinois Press. Champaign, IL. 155-176.
35. McNeill, F. (2009): *Towards Effective Practice in Offender Supervision*. Scottish Centre for Crime and Justice Research. Glasgow.
36. Mejovšek, M. (2013): Evaluacija intervencijskih programa u penologiji. *Kriminologija i socijalna integracija*. 21 (1). 81-98.
37. Mikšaj-Todorović, Lj., Buđanovac, A., Brgles, Ž. (1998): Rehabilitacijski programi u institucijama u hrvatskoj penološkoj teoriji i praksi. *Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja*. 34 (1). 83-92.
38. Mutz, J. (2008): Germany. U: Kalmthout, A. M., Durnescu, I. (ur.), *Probation in Europe*. Wolf Legal Publishers/CEP. Nijmegen. 43-74.
39. Nichifor, E. (2013): The Probation Service in Romania: An Overview. *Irish Probation Journal*. 10. 104-117.

40. Padfield, N. (2012): Recalling conditionally released prisoners in England and Wales. *European Journal of Probation*. 4 (1). 34-45.
41. Pellissier, B., Cadigan, T. (2004): Interagency Priorities at the Crossroads: Aftercare Among Drug Users. *Federal Probation*. 68 (1). Retrieved 14 May, 2014 from <http://www.uscourts.gov/uscourts/federalcourts/pps/fedprob/2004-06/crossroads.html>.
42. Petersilia, J. (2001): When Prisoners Return to the Community: Political, Economic, and Social Consequences. *Federal Probation*. 65 (1). 3-8.
43. Petersilia, J. (2004): What Works in Prisoner Reentry? Reviewing and Questioning the Evidence. *Federal Probation*. 68 (2). Retrieved 20 May, 2014 from <http://www.uscourts.gov/viewer.aspx?doc=/uscourts/FederalCourts/PPS/Fedprob/2004-09/index.html>.
44. Pew Center on the States (2011): State of recidivism: The revolving door of America's prisons. Pew Charitable Trusts. Washington, D.C.
45. Raine, J. W. (2006): NOMS and its relationship to crime reduction, public confidence and the new sentencing context. U: Hugh, M., Allen, R., Padel, U. (ur.), *Reshaping probation and prisons: The new offender management framework*. Policy Press. Bristol. 7-19.
46. Rajić, S., Maloić, S., Knotek-Iveta, Ž. (2005): Izvršavanje uvjetne osude sa zaštitnim nadzorom i rada za opće dobro na slobodi: Alternativne sankcije u RH – stanje i perspektive. *Kriminologija i socijalna integracija*. 13 (1). 119-132.
47. Raynor, P., Robinson, G. (2009): Why help offenders? arguments for rehabilitation as a penal strategy. *European Journal of Probation*. 1 (1). 3-20.
48. Raynor, R., Maguire, M. (2006): End-to-end or end in tears? Prospects for the effectiveness of the National Offender Management Model. U: Hugh, M., Allen, R., Padel, U. (ur.), *Reshaping probation and prisons: The new offender management framework*. Policy Press. Bristol. 21-34.
49. Reckling, P. (2013): Transition and Discharge Management between Prison and Aftercare in Germany. World Congress on Probation, 8-10 October 2013. Retrieved 20 May, 2014 from <http://www.worldcongressonprobation.org/page/555/presentations>.
50. Rentzmann, W. (2008): Prison policy, prison regime and prisoners' rights in Denmark. U: *Prison policy and prisoners' rights, Proceedings of the Colloquium of the IPPF, Stavern, Norway, 25-28 June 2008*. Wolf Legal Publishers. Nijmegen.
51. Robinson, G. (2005): What Works in Offender Management? *The Howard Journal*. 44 (3). 307–318.
52. Rosenbaum, D. P. (2002): Evaluating multi-agency anti-crime partnerships: theory, design, and measurement issues. U: Tilley, N. (ur.), *Evaluating for Crime Prevention*. Crime Prevention Studies.14. 171-225.

53. Schmitt, J., Warner, K., Gupta, S. (2010): The High Budgetary Cost of Incarceration. Center for Economic and Policy Research. Washington.
54. Seiter, R. P., Kadela, K. R. (2003): Prisoner Reentry: What Works, What Does Not, and What Is Promising. *Crime and Delinquency*. 49 (3). 360-388.
55. Shapland, J., Bottoms, A., Farrall, S., McNeill, F., Priede, C., Robinson, G. (2012): The quality of probation supervision – a literature review. Centre for Criminological Research University of Sheffield and University of Glasgow.
56. Stout, B. (2006): A New Approach to Offender Management in England and Wales. *Kriminologija i socijalna integracija*. 14 (1). 67-70.
57. Subramanian, R., Shames, A. (2013): Sentencing and Prison Practices in Germany and the Netherlands: Implications for the United States. Center on Sentencing and Corrections, Vera Institute of Justice. New York.
58. Taxman, F. S. (2004): The Offender and Reentry: Supporting Active Participation in Reintegration. *Federal Probation*. 68 (2). Retrieved 20 July, 2014 from <http://www.uscourts.gov/viewer.aspx?doc=/uscourts/FederalCourts/PPS/Fedprob/2004-09/index.html>.
59. Tigges, L. (2011): The contribution of Probation towards the improvement of detention conditions. Seminar organised within the framework of the Turkish Chairmanship of the Committee of Ministers of the Council of Europe 'Improving Detention Conditions through Effective Monitoring and Standard-Setting'. 17-18 March 2011. Antalya.
60. Uredba o izmjenama i dopunama Uredbe o unutarnjem ustrojstvu Ministarstva pravosuđa. *Narodne novine*, br. 107/09.
61. Viano, E. (2008): America's prison system. Prison policy and prisoners' rights, Proceedings of the Colloquium of the IPPF. Wolf Legal Publishers. Nijmegen.
62. Zakon o probaciji. *Narodne novine*, br. 143/12.
63. Walters, S., Clark, M.D., Gingerich, R., Meltezer, M. L. (2007): Motivating offenders to change. A Guide for Probation and Parole. National Institute of Corrections, U.S. Department of Justice.
64. Weaver, B., McNeill, F. (2011): Some Lessons from Research for Organising and Delivering Case Management Work with Offenders. DOMICE, Final Conference, Barcelona, September 2011. Retrieved 14 May, 2014 from [http://www.cepprobation.org/uploaded_files/DOMICE%20desistance%20and%20case%20management\[1\].pdf](http://www.cepprobation.org/uploaded_files/DOMICE%20desistance%20and%20case%20management[1].pdf).
65. Whitehead, P. (2009): Restructuring NOMS and reducing cultural divides between prisons and probation: a cautionary note. *Criminal Justice Matters*, 77 (1). 8-9.
66. Wilson, W. (2012): Housing ex-offenders. House of Commons. London.

67. Wormith, J. S., Althouse, R., Simpson, M., Reitzel L. R., Fagan T. J., Morgan, R. D. (2007): The Rehabilitation and Reintegration of Offenders: The Current Landscape and Some Future Directions for Correctional Psychology. *Criminal Justice and Behavior*. 34 (7). 879 – 892.

THE IMPORTANCE OF COOPERATION OF PROBATION AND PRISON SYSTEM IN PREVENTION OF RECIDIVISM

SUMMARY

The first probation offices started working in 2011 which opened question of possibilities and needs of cooperation of probation and prison system. Since 2013 there is a raise of probation cases during prison sentence which makes this question even more relevant.

Probation services are oriented toward work in open community while prison services are oriented toward prison community. Due to that, for a long time cooperation of these two systems wasn't given much importance. For last few decades this issues became relevant in Europe.

The aims of this paper are: 1) to show types of cooperation between probation and prison system in international context and 2) to analyse cooperation of probation and prison system in Croatia and to suggest possibilities of its improvement.

Key words: *probation, probation tasks, prison, prison sentence, recidivism*